

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейне право та гендерна рівність

ОП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ВНД-10	Сімейне право та гендерна рівність	Вибіркова навчальна дисципліна	Перший (бакалаврський)	2	4	5	Диференційований залік

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда, дискусія) та пояснювально-демонстраційні методи; метод проблемного викладання; практичні методи; кейс-метод; метод аналізу правових, сімейно-конфліктних та гендерно-правових ситуацій; моделювання сімейно-правових, професійних та гендерно зумовлених правових ситуацій; дослідницькі методи; інтерактивні методи (дискусії, дебати, полеміка, робота в групах, тренінгові вправи); методи візуалізації, систематизації та узагальнення інформації; аналіз норм сімейного законодавства, законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності та судової практики; використання інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до видів навчальних занять.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань і практичних навичок щодо правового регулювання сімейних та гендерних правовідносин відповідно до Конституції України, Сімейного кодексу України, міжнародних договорів, законодавства у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та інших нормативно-правових актів, засвоєння правових засад укладення та припинення шлюбу, особистих немайнових і майнових прав та обов'язків подружжя, батьків, дітей та інших членів сім'ї, правового регулювання усиновлення, опіки, піклування, аліментних зобов'язань, захисту прав дитини, забезпечення принципу гендерної рівності та недискримінації, а також формування здатності правильно застосовувати норми сімейного та гендерного законодавства при вирішенні сімейно-правових спорів і підготовці юридичних документів.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК09	Здатність працювати в команді.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН02	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
ПРН05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у дискусіях на семінарських заняттях; тестування; виконання практичних і кейсових завдань (аналіз та вирішення сімейно-правових і гендерно-правових ситуацій); аналіз норм сімейного законодавства, законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності та судової практики; оцінювання індивідуальних завдань; моделювання сімейно-правових спорів, гендерно-правових і професійних ситуацій; підготовка аналітичних, творчих і практико-орієнтованих робіт; оцінювання участі у групових формах роботи, дебатах і навчальних дискусіях; письмові роботи (розв'язання ситуаційних завдань, підготовка правових висновків і проєктів юридичних документів); питання для поточного та підсумкового контролю, оцінювання результатів неформальної освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі диференційованого заліку, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Загальні положення сімейного права

Поняття, предмет і метод сімейного права. Принципи сімейного права. Система та джерела сімейного права України. Сімейне законодавство та його співвідношення з цивільним законодавством. Дія сімейного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. Поняття та види сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів.

Тема 2. Шлюб та правове регулювання шлюбних відносин

Поняття та правова природа шлюбу. Умови та порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу. Права та обов'язки наречених. Недійсність шлюбу та правові наслідки недійсності шлюбу. Припинення шлюбу. Розірвання шлюбу в органах державної реєстрації актів цивільного стану та в судовому порядку. Окреме проживання подружжя.

Тема 3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя

Принцип рівності подружжя у сімейних правовідносинах. Право на материнство та батьківство. Право на повагу до індивідуальності, фізичний і духовний розвиток. Вибір прізвища та місця проживання подружжя. Право на особисту свободу та недоторканність. Взаємна турбота і підтримка у сім'ї. Особисті права та обов'язки подружжя у контексті захисту прав людини.

Тема 4. Майнові правовідносини подружжя

Правовий режим майна подружжя. Спільна сумісна власність подружжя. Особиста приватна власність кожного з подружжя. Порядок володіння, користування та розпорядження майном. Поділ майна подружжя. Шлюбний договір: поняття, зміст та порядок укладення. Право подружжя на утримання. Аліментні правовідносини між подружжям та колишнім подружжям.

Тема 5. Правовідносини батьків і дітей

Визначення походження дитини. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей. Право дитини на належне батьківське виховання та розвиток. Майнові права та обов'язки батьків і дітей. Управління майном дитини. Право дитини на висловлення власної думки. Захист прав та інтересів дитини. Позбавлення та поновлення батьківських прав.

Тема 6. Аліментні зобов'язання у сімейному праві

Поняття та види аліментних зобов'язань. Обов'язок батьків утримувати дитину. Способи виконання аліментних зобов'язань. Визначення розміру аліментів. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати батьків. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів. Відповідальність за несплату аліментів.

Тема 7. Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування

Поняття та форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення: поняття, умови, порядок та правові наслідки. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дитиною. Прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу. Захист прав дітей, позбавлених батьківського піклування. Державні гарантії захисту дітей.

Тема 8. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Поняття членів сім'ї у сімейному праві. Особисті та майнові права інших членів сім'ї. Правовий статус баби, діда, братів, сестер, вітчима, мачухи. Права та обов'язки осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Аліментні зобов'язання інших членів сім'ї та родичів. Захист сімейних прав інших членів сім'ї.

Тема 9. Захист сімейних прав та вирішення сімейних спорів

Форми захисту сімейних прав та інтересів. Судовий захист сімейних прав. Повноваження органів опіки та піклування у сімейних справах. Особливості розгляду сімейних спорів у суді. Альтернативне вирішення сімейних спорів. Медіація у сімейних конфліктах. Практика Європейського суду з прав людини у сфері сімейних правовідносин.

Тема 10. Міжнародні стандарти захисту сімейних прав

Міжнародно-правові акти у сфері сімейного права. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та практика ЄСПЛ у сімейних справах. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини в міжнародному праві. Міжнародне усиновлення. Колізійні питання у сімейному праві. Міжнародне співробітництво у сфері захисту сімейних прав.

Тема 11. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти

Поняття гендеру та гендерної рівності. Принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення гендерної рівності. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Законодавство України у сфері гендерної рівності та недискримінації. Гендерна політика держави. Правові механізми забезпечення рівності та заборони дискримінації за ознакою статі. Судова практика у сфері захисту гендерних прав.

Тема 12. Гендерно зумовлене насильство та правові механізми захисту

Поняття та види гендерно зумовленого насильства. Домашнє насильство як порушення прав людини. Правові механізми запобігання та протидії домашньому насильству. Стамбульська конвенція та її значення для України. Захист прав постраждалих осіб. Повноваження органів державної влади та правоохоронних органів щодо протидії насильству. Обмежувальні та термінові заборонні приписи. Судова практика у справах про домашнє і гендерно зумовлене насильство.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Alison (Basics of Family Law: <https://alison.com/course/basics-of-family-law>; Family Law UK: From Divorce to Child Custody: <https://alison.com/course/family-law-uk-from-divorce-to-child-custody>);
- Coursera (Children's Human Rights – An Interdisciplinary Introduction: <https://www.coursera.org/learn/childrens-rights>);
- edX (Child Protection: Children's Rights in Theory and Practice: <https://www.edx.org/learn/childrens-rights/harvard-university-child-protection-children-s-rights-in-theory-and-practice>; Understanding Domestic Violence: <https://www.edx.org/learn/healthcare/curtin-university-understanding-domestic-violence>);
- Online Law School (Сімейне право: https://onlinelawschool.pro/familylaw?utm_source);
- Prometheus (Я знаю гендер: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/gender-awareness/?utm_source; Жінки та чоловіки: гендер для всіх: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/gender-for-all-course/>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення, бесіда); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації (схеми сімейних і гендерно-правових відносин, таблиці, моделі правових ситуацій); аналіз норм сімейного законодавства, законодавства у сфері забезпечення гендерної рівності та судової практики; інтерактивні методи; використання інформаційно-комунікаційних технологій (мультимедійні, дистанційні, веб-орієнтовані засоби навчання).

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда, дебати); пояснювально-демонстраційні; практичні (виконання практичних завдань, аналіз сімейно-правових ситуацій, підготовка юридичних документів); кейс-метод (аналіз і вирішення сімейно-правових спорів); моделювання сімейно-правових і професійних ситуацій; тренінгові методи; пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (робота в групах, полеміка, обговорення); аналіз судової практики та правових позицій судів; використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Методи оцінювання: усне та письмове опитування; тестування; виконання практичних і кейсових завдань; аналіз норм сімейного законодавства та судової практики; оцінювання участі у дискусіях, моделюванні сімейно-правових та гендерно-правових ситуацій і групових формах роботи; перевірка індивідуальних, творчих і аналітичних завдань; письмові роботи (розв'язання ситуаційних завдань, підготовка правових висновків і проєктів юридичних документів), контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо; для підсумкового контролю: підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями.

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60												Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	Самостійна робота	
4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів
													100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Бабак М.М., Гаращенко С.В., Зайцева О.В. Посібник з інструментів впровадження гендерного підходу на державній службі. Київ, 2021. 80 с. URL: <https://nssu.gov.ua/storage/app/sites/22/uploaded-files/%20держслужба.pdf>
2. Ватрас В.А., Чернега В.М. Науково-практичний коментар приписів першого та сьомого розділів Сімейного кодексу України. Київ: Вид-во Ліра-К, 2023. 104 с.
3. Веселовська Н.О. Гендер в Україні (історичні, правові, психологічні та педагогічні аспекти): посібник для самостійної роботи. Київ: Нац. акад. управ., 2023. 54 с.
4. Гендерна політика в нормативно-правових документах / за заг. ред. М.І. Легенького. Ч. 1. Київ, 2020. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/genderna_polityka_v_normatyvno-pravovyh_dokumentah.pdf
5. Дзера О.В., Боудар Т.В. Сімейне право України: підручник. Суми: Юрінком Інтер, 2023. 520 с.
6. Дякович М.М. Сімейне право України: навч. посіб. Харків: ЕКУС, 2022. 416 с.
7. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
9. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навч. посіб. Ужгород: PIK-Y, 2021. 296 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/c0360553-ee16-4274-b5eb-d95473326841>
10. Простибоженко О.С. Сімейне право як навчальна дисципліна: окремі думки щодо ефективного викладання. Нове українське право. 2021. № 5. С. 94–98. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/135/123>
11. Манжосова О.В., Гнатовська А.І., Мошинська Я.С. Сімейне право: навч.-метод. посіб. для студентів денної та заочної форми навчання. Чернівці, 2021. 68 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dce4699a-2214-40db-9942-679b21d7e1f6/content>
12. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Викладач: **Веселовська Наталія Олександрівна**, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент

